

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Vindex Libertatis Ecclesiasticae || Et Martyr || S.
Engelbertvs || Archiepiscopus Co-||loniensiſ Princeps ||
Elector, &c.**

Gelenius, Aegidius

Coloniae Agrippinae, 1633

Notatio ad Caput Septuagesimum septimum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9728

dianus,
cuius vitā
habes 7.
April. apud
Suriū.

*Quod alio lo-
co habetur
apud Su-
riū 7. Apr
expressis ver-
bis hac visio-
nem expli-
catam esse
id intellige,
postquam in-
cubuisse,
vt hic.*

Punitur à
Deo, dū de
sanctitate
martyris
dubitat.
Sanatur.

tempeſta ſub dio ſtabat, in ſiderum pulchritudine Deum creatorem
contemplans. Cumque in lunam tum pleno lumine incedentem ocu- A
los intenderet, vidit aliam oriri lunam in plaga Aquilonari, cuius tan-
ta erat lucis præſtantia, vt alterius lunæ lumen propemodum obſcura-
ret. Stabat ea re attonitus: & ecce videt cœlum à dextris pateſcere, & in-
rer eam patulam cœli partem & lunam recens ortam, quæ iam cœpit eo
contendere, vbi apertum fuit cœlum, conſpicit effigiem gladij, breuis
quidem, ſed lati, quales ſunt Bauatorum. Deinde videt lunam, quæ ab
Aquilone ad Orientem aſcendebat, poſtquam gladium attigit, ſimul
cum illo ingredi in cœlum, qua parte pateſcebat. Hanc quidem viſio- B
nem etſi ille non intellexit, non tamen dubitauit magnum aliquid por-
tendere. Itaque ad lectulum anxius redijt: vbi cum paululum dormi-
tare inciperet, turbam quandam prætereuntem ſibi viſus eſt audire,
crebroque alios alijs dicentes: Eheu, cheu, Episcopus ENGELBERTVS
occifus eſt. Inde verò ſatis ille coniecit, quid viſio portenderet, ſed non
fuit auſus illi fidem commendare, dicebat enim apud ſe: Qui fieri po-
teſt, vt vir tam inſignis & potens, tanto ſemper ſtipatus comitatu, oc-
cidatur? Quòd ſi verò etiam id accidat, quis credat virum totum mun-
do deditum, cui ad voluntatem fluunt omnia, quique tot affluit deli-
cijs, ita continuò coronari? Sed non potuit, quod oſtenſum erat, non C
fieri. Itaque breui poſt cecidit vir tantus, ſuorum gladijs trucidatus,
pro quo, ne caderet, ſuas illi potiùs ceruices debuerant obijcere. Ea i-
gitur viſionis parte completa, nondum ſibi perſuadere potuit vir ſan-
ctus, vt erat ſemper ſibi ipſi ſuſpectus, martyrem eſſe tam citò in cœlis
gloria & honore coronatum. Facta eſt itaque vox ad eum: Pro eo, quòd
viſioni veriffimæ fidei oculos aduertere noluiſti, dolebunt tibi oculi
corporis tui: nec ceſſabit dolor, donec oculos cereos offeras ad ſepul-
chrum martyris, & ex reſtituta ſalute eam, de qua nunc dubitas, certif-
ſimè comperias veritatem. Vocem hanc ſecutus eſt oculorum dolor: D
ſed ſimulatque obrulit, quæ iuſſus erat, ad martyris monumentum, re-
pente dolor omnis euauit: præſtante Deo ac Domino noſtro, cui ho-
nor, gloria & imperium, ſicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in
ſæcula ſæculorum, Amen.

Notatio ad Caput Septuageſimum
ſeptimum.

Hoc

HOc miraculum in Monasteriensi Eiffiæ manuscripto codice, alioquin integro, desideratur. Carthusianus manuscriptus cum Suriana editione conspirat. Videntur autem huius capituli verba, velut appendix adiuncta & descripta esse ex historia B. Iosephi Steinfeldensis viri singulari vitæ sanctimonia excellentis (*qui Steinfeldiam Diœcesis Coloniensis monasterium in Eiffia thesaurarius SS. Potentini, Felicis, & Simplicij corporibus locuples incoluit*) non ita pridem à Patre Chrystomo *Vonder Sterre* euulgata; cum eadem ibidem recitentur, atque à manuscripto ex Bibliotheca SS. Chrysanthi & Dariæ mutuato prætermittantur. Tempore tamen, quo visio contigerit, differunt.

Nam Cæsarius, vel quisquis, eius nomine, hanc appendicem adiecit eam vna vult antecessisse hebdomade; at author vitæ S. Hermanni apud Patrem Chrystomum oblatam dicit, & bene, Iosepho visionem quatuor circiter hebdomadibus ante martyrium S. ENGELBERTI. De qua temporis varietate Eruditior consultus vir ita in suis ad me sentit.

Sequitur Disceptatio de gemina luna à B. HERMANNO visa.

ANno, inquit, Christi 1225. plenilunium Paschale fuit 28. Martij, ac plenilunium, quod præcessit mortem S. ENGELBERTI erat 20. Oct. Ipse autem S. Martyr occubuit post neomeniam Nouembris luna 3. Vbi notandum est, quod plenilunium aliud supputetur in mathematica consideratione, ac restringatur ad vnum diem, & aliter vsurpetur in oculari visione, nam post primum quartale luna naturaliter crescere solet, & postmodum decrecere paulatim ita, vt 14. diebus luna suo in fulgore consistere dici queat. Quoniam igitur tempore B. Hermannus viderit suam, non ita præcise potest determinari. Quod autem vnus textus, apud Surium 7. Aprilis, habet de quatuor hebdomadibus plus minus ante S. ENGELBERTI cædem, intelligi posset de primo quartali Lunæ circa 13. diem Octobris.

Et quod alter textus, 7. Nouemb. refert de vna hebdomade, reduci debet ad vltimum quartale die 27. Octob. Ceterum si scrupulosius plenilunium inuestigemus, iam diem illi designaui. Crediderim verò hanc visionem accidisse nocte illa, quæ lucefcit in festum S. Ursulæ & sociarum

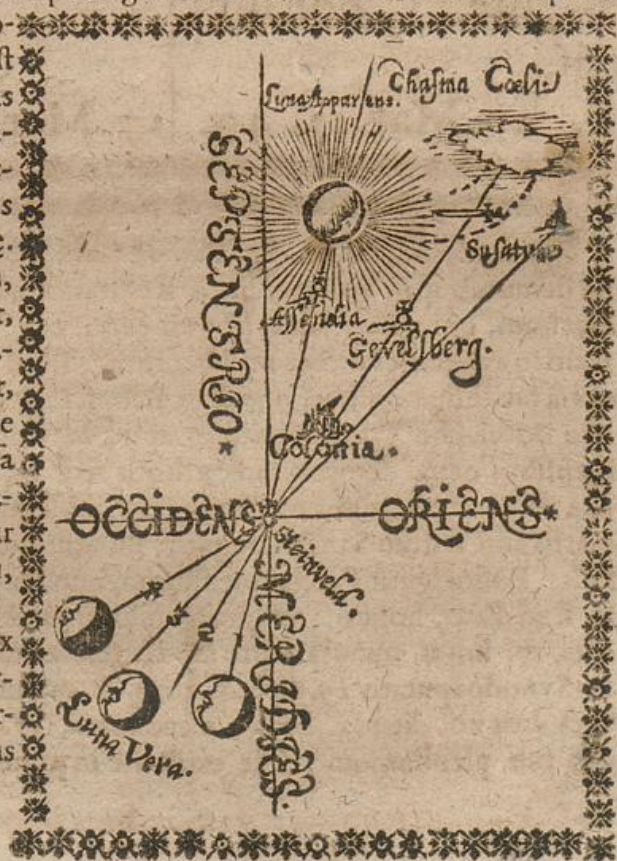
rum VV. ac MM. quas B. Hermannus habuit inter præcipuas Patronas, & quas singulari veneratione prosequi solebat, ita vt videatur etiam vigilijs sacris ad hoc festum se præparasse. Ita sentio 23. Julii 1633.]

Hactenus, quem consului vir eruditus, quibus alio etiã cum amico meo S. ENGELBERTI per quam studioso communicatis, hoc, quod subijcio, & approbo, responsum abstuli.

Principio statuendum est, B. Hermannò Steinfeldensi visionem de S. ENGELBERTI Martyrio ac beatitudine circa medium noctis, quo matutinæ recitantur horæ, fuisse oblatam. Id enim apertè scriptor vitæ B. Hermanni, capite 59. indicat. PRIMA, inquit, VIGILIA NOCTIS, Vigilias autem noctium, non ea ratione, qua illas olim Romanorum castra, aut suo ævo conformiter Christus Lucæ 12. 38. sunt partiti, diuides; Sed Ecclesiæ ac Religiosorum more. Quod sequentibus author innuit verbis; Ait enim, IOSEPH VERÒ VISIONE PERTERRITVS CVM AD LECTVM PROPRIVM REDISSET &c. & capite 33. IOSEPH NON INTELLIGENS VISIONEM, CVM ANXIETATE CORDIS AD LECTVM EST REGRESSVS, &c. Ante igitur Religiosorum more incubuerat; sed interpellata quiete, ad eandem, soluto nimirum, præter singularem animi sui pietatem, officio Diuino reuertebatur.

Deinde nec negari potest, B. Hermannum in nocturna sua contemplatione Steinfeldiæ ita sub dio constitisse, vt medius inter veram lunã, ac diuinitus oppositam lunæ imaginem hæserit, adeò vt si ad alterutrum sidus oculos torqueret, ab illo post auersus ad alterius obtutum necessario conuerteretur. Ait enim B. HERMANNVM CONVERSVM FVISSE AD ALTERVM LVMEN VIDENDVM. Nã à Luna vera ad meridionalem plagam fulgente auersus, & postea conuersus ferebatur ad alteram in Aquilonari regione cœlitus ostensam. Quo igitur situ, qua plaga hic S. Hermannus lumen præter naturam sibi ostensum conspexerit, dubium esse non potest, cum dilucidè id author prodat cap. 59. SUPER EVDDEM LOCVM, inquit, ei VISIONEM OSTENSAM, IN QVO GLORIOSVS MARTYR CALICEM SALVTARIS BIBITVRVS FVERAT. Clarius & accuratius cap. 33. vbi B. Hermannum Aquiloni obuersum, docet à dextris hiatum seu aperturam firmamenti, à sinistris verò lunã aspexisse prodigiosam, quæ cœperit magis in orientem, versus cœli hiatum vergere, atq; in aduersum gladium incurrere, vsque dum immoto cœli hiatu recepta supra Geuelsbergam dispareret, quo in loco & visio & casus, quem portenta referebant, suere consummata. Chasmatism igitur

A tur cœli, gladijque inde penduli locus, fuit punctum id, ex quo spirat
 Melaquilo, vt eum nuncupat Guilelmus Casanatus, vel vt alij, quarta
 Græci versus Tramontanā, diciturq; nautis Nordost ten Norden. Verū
 quō loco orta sit cœlestis luna, aut vnde digressa ad firmamenti hiatum
 accesserit, non omnino perspicuum est ex verbis authoris. Dicerē Co-
 lonia, cui B. Martyr præerat? dicerem Susato, Vnde recta veniebat Præ-
 sul mox in monte præmonstrato interimendus? Prohibet id Colonia
 situs. Prohibet & vrbis Susatensis, Steinfeldæ si conferatur. Nam si Co-
 lonia profectum lumen in Geuelsbergam migrasset, non ab Aquilone
 in orientem; sed à meridie in Aquilonem contendisset. Si verò ab Susa-
 to Geuelsbergam versus motum fuisset; tum sanè ex oriente in occi-
B dentem, aut quod magis cum Scriptoris verbis pugnat, ex oriente in se-
 pteatrimonem progredi Beatus vidisset, Vtrumq; autem absurdum esse,
 ostendunt subiecti schematis Geographici lineæ. Vt igitur ab Aquilone
 in oriente feratur Lunæ prodigiosæ cursus, hæud alius hic à me ipsius
C ortus & initium pro-
 gressus assignari potest
 præter Essendam, cuius
 patrocinium S. ENGEL-
 BERTO fuit Martyrij oc-
 casio. Hæc de loco ortus
 Lunæ martyrij prænūtię.
 Nunc veræ lunæ situm,
 qui per ad tēporis fuerit,
 indicabo. Expediet tamē
 prius, quæ dicta sunt,
 Topographico exhibere
 schemate, quo & ipsa
D clariōra legentibus eua-
 dant, & quæ sequuntur
 de Lunæ nostratis situ,
 facilius intelligantur.
 Est igitur schema tale ex
 accuratis Gerardi Mer-
 catoris eo in genere ver-
 satissimi dimensionibus
 excerptum.

Iam verò, quod ad lunæ veræ situm ac locum, habitâ Steinfeldiæ ratione, spectat; certum est, eo anno, quo ista euenerè, æra Christi vulgata, fuisse Annum M, CC, XXV. fuisseque.

Cy- clū	Lite- ram	Plenilunium Paschale	Pascha lu- dæorum	Pascha Chri- stiano- rum.
Lu- næ	Do- mi- ni- ca- lem.	die	hor. min.	
10.	E.	27. Mar. 12. 49.	27. Mar. fer. 5. 30.	Mart

Quemadmodum R. P. Paulus Guldin Societatis IESV luculen-
ter demonstrat in quinque libris Refutationum aduersus Caluissii E-
lenchum, qui volet, adeat librum eius 3. cap. 7. & Annotationem se-
xtam in appendice dictorum librorum. Illudque ipsum Astronomi-
câ viâ facile demonstrari potest ex Eclipsi Lunæ, quæ, referente Albe-
rico Monacho Trium-Fontium apud Mercatorem, accidit annis 9.
mensibus octo, demptis tamen horis ferè 12, ante sanctam ENGEL-
BERTI mortem, nimirum Anno 1216. bissextili. C. B, 8. Martij, die
martis ante festum Sancti Gregorij, durauitque à galli cantu ad ortum
folis. Posito igitur Paschæ plenilunio, quod supra dixi 27. Martij fuisse,
si ad diem, horam, minuta plenilunij paschalis, adiecerimus 206.
dies, 17. horas, minuta 8. pro septem Lunæ reuolutionibus in singu-
las Synodos putatis 29. diebus, horis. 12. minutis 44. perueniemus ad
Octobris 20. diem, 5. horam matutinam, 57. minutum, diei Lunæ,
qua fuit plenilunium, sole existente in primis gradibus scorpionis
nam

(nam 15. Septembr. hora 16. post mediam noctem, id est, vulgari calculo, hora quarta post meridiem minuto 12. eo anno æquinoctium autumnale fuit) ac Lunâ in primis gradibus Tauri Soli oppositâ; ita quidem ut si nocte plenilunium proxime antegressa B. Hermannus visum habuisset, tunc Luna vera ad meridionalem plagam B. Hermannino constitisset, cœlesti luci ex aduerso Aquilone opposita; sed ab eo tempore neque quatuor sunt hebdomades, quas auctor vitæ S. Hermannini requirit, neque vna tantum, quam à Cæsario volunt esse traditam, sed tres, vti ex Ephemeride subsequente est manifestum. Accedit, quod Author vitæ S. Hermannini, disertè aliud quiddam visioni S. Hermannino oblata adijciat, quod nos in tertiâ hac hebdomade sistere non permittit. Nam ANNO, inquit, MILLESIMO DVCENTESIMO VIGESIMO QVINTO CIRCA FESTVM S. GEREONIS &cæt. Propter quæ vltima verba, ab illius anni die 20. Octobris & plenilunio, oportet retro in præcedentem hebdomadam abire, quæ inter dictam diem, 20. & 12. Octobris interiacet propinquior festo Sancti Gereonis, quam sint feriæ Sanctæ Visulæ. Ista enim est quarta hebdomas ante mortem SANCTI ENGELBERTI. Siquidem eo tempore Luna vera complebatur ex die scilicet, 12. Octobris, hora post meridiem 6. minut. 46. quod dimidiata extiterat, atque ab eodem die luna gibbosa seu semiplena in Steinfeldensi horizonte cœpit conspicua lucere à vespere ad mediam vsque noctem, & deinceps etiam vltra mediam, pro accrementi ratione, ut tuto quemuis eius hebdomadis diem assignare liceat ostento circa medium noctis exhibitio. Quod si ad primam alteramve noctem post S. Gereonis festum allubet referre ostentum, dices, qui id delegeris, Lunam semiplenam occasui iam iam appropinquantem, in Aquario visam esse à B. Hermannino circa lineam horæ quartæ Steinfeldensis horizontis post meridiem. Si quis verò pleniorẽ volet, circa lineas horæ 3. 2. 1. pomeridianæ Lunam visui obiectam, consequenter affirmabit; pro ut lunam plenilunio propinquiorem fuisse arbitrario statuerit: dum tamen ex quarta hebdomade in tertiam non digrediat. Rem totam sub oculos pono schemate partim præcedenti Geographico, partim sequenti Ephemeride.

	Hebdo- mades ante mor- tē S. Eng.	Lit. Domin. c d	Menfis O&. 10 11	
				A
				F. S. Gereonis.
IIII	IIII	e	12	D hora 6. post merid. m. 46.
		f	13	
		g	14	
		a	15	
		b	16	
		c	17	
		d	18	
III	III	e	19	O. hora 5. ante merid. min. 57. F. S. Vrsulæ.
		f	20	
		g	21	
		a	22	
		b	23	
		c	24	
		d	25	
II	II	E	26	C. hora 3. post merid. m. 8.
		f	27	
		g	28	
		a	29	
		b	30	
		c	31	
		d	Nov. 1	
I	I	E	2	S. ENGELBERTVS moritur.
		f	3	
		g	4	
		a	5	
		b	6	
		c	7	
		d	8	
				D

Nec obest, quod author vitæ S. Hermanni cap. 33. scribat. Luna-
A rem globum eo tempore pleno & inoffenso lumine refulsisse; non enim plenam dicit Lunam, sed pleno & inoffenso lumine refulsisse, optimus suorum interpret verborum; cum quod ambiguitatis in PLENO latens, natum erat distrahere iudicium legentis, id omne sustulit Author adiecto illo INOFFENSO, vt qui suus esset sensus demonstraret, cælo scilicet sereno, nulla nube aut vaporibus implicitam Lunam radiasse. Neque officit, quod Cæsarius vna hebdomade ante mortem S. ENGELBERTI ait visionem habitam. Multis enim modis præsentem in controuersia certior est authoritas alterius, qui vitam S.
B Hermanni conscripsit. Primum, quod hic Cæsarij locus corruptus potuit, istius minime; cum ille non hebdomadam tantum designauerit numerum, in cuius descriptione procliuè est errare; sed adiectione horum verborum, CIRCA FESTVM S. GEREONIS, amanuensium incuriam, si quæ obreperet, ostenderet qua ratione esset corrigenda. Quinimo proximum vero videtur, Cæsariū non vna sed iiii. scripsisse, quæ nota ab imperito manuscripti descriptore diurnando sit corrupta, cum rem tam certam sua ætatē Cæsarius ignorare haud potuerit. Huc facit, quod author vitæ S. Hermanni, ac Cæsarius eodem tempore, quo hæc
C gesta sunt, vixere, atque, vt non semel fatetur, familiariter etiam cum S. Hermanno sit versatus is, qui eius vitam conscripsit, quod de Cæsario vel auctore appendicis non aded affirmarim. Vide Chrysostrum van der Sterre in notationibus ad vitam S. Hermanni, vbi etiam Cæsarij locum de vna hebdomade reprobauit. Quod si fortè sit, qui nihilominus putauerit, locum Cæsarij haud emendandum esse, quasi alias cum pleno lunæ lumine non coincideret, nisi vna hebdomade ante mortem S. ENGELBERTI visionem accidisse rescriberet; attamen is nequaquam efficiet, plenilunio hanc ipsi obiectam visionem, vt ex ephemeride apertè colligitur, sed Luna demum deficiente & cornua sua ad
D occasum vergentia proferente, id est, vt cum vulgo loquar, vltimo lunæ quartali. Ideoque aspectus hic vel quadratus fuit vel sextilis. Atque ita si Cæsarij authoritatem sequeremur, alterutrum horum foret admitendum, scilicet visionem S. Hermanno aut Luna emergente supra horizontem Steinfeldensem, aut certe diurno tempore fuisse oblatam; quorum vtrumque est absurdum, & ab ipso Cæsario reiectum. Sed ecce, dum auctorem vitæ S. Hermanni iterum inspicio, hanc meam sen-
sentiam

tentiam de visione non in plenilunio, sed tempore plenilunium antecedente facta, paucis verbis expressam inuenio cap. 33. ita enim scribit: ^A
 VIDIT ALIAM LVNAM ORIRI, CVIVS CLARITAS TANTA ERAT, VT NATVRALIS LVNÆ CLARITATEM PERFECTAM PENE PENITVS OBSCVRARET. Commodè sanè, & ad rem. Nam si perfecta penè. Non igitur omni ex parte perfecta fuit & plena. Nec dicas, pene referri ad verba sequentia. Quis enim quæso horum verborum foret sensus? pene penitus obscurauit? Quare eam, quam proposui sententiam, manifestè Author expressit. Ac proinde relinquitur, quarta hebdomade ante, S. ENGELBERTI mortem ipsi præsignificatam fuisse, ^B
 & quidem si ita lubet, Luna in Aquario existente.

Sueton. in
 eodem
 cap. 16.

Illustriore sanè omine, quàm cum ad XIV. Kalen. Octob. Domitiano cadente, luna in eadem cœli parte existens cruentata est. Nam per meritum Sanctæ mortis à nostro Patro no obeundæ tantum luminis est adiectum, vt obscuraretur; in illius improbi morte tantum luminis detractum; vt cruentaretur; quò creatura suo, quo potest, modo detestaretur hominis in Deum impietatem; contra autem quàm maximè suffragaretur Martyris pietati. Quanquam & mihi non immeritò videatur ista lunæ obscuratio ex maioris luminis fulgore retundente minorem profecta, index quidam fuisse Colonienſis Ecclesiæ, imò vniuersæ Germaniæ Beati Præsulis morti illachrymantis. Vniuersorum enim oculis non turpi aliqua caligine, sed honestissimo lumine cœlesti, eoque felici perstrictis vbertim lachrymæ manabant. Quod vitæ nam aliquando cordibus nostris sparsum, & nos tibi & beatarum mentium sodalitati iunctos æternum recrearet! Verùm id omne nos tum feruentibus tuis S. ENGELBERTE apud diuinum numen precibus, tum glorioso martyrij tui merito, quo afflictos Ecclesiæ tuæ clientulos in libertatem asseruisti, confidimus obtenturos.

EPILO-